

Csáji László Koppány

## Napút-inkubátor

Amikor Szondi Gyuri közölte velem, hogy közeleg a Napút folyóirat utolsó papír-alapon megjelenő száma, magamat immár korosodó gyerekek éreztem, aki az egyetem után is a szüleinél lakik, és ők hirtelen azt mondják neki: költözz el! Győzködtem Gyurit, hogy immáron a „Naptól születettek” egész Napút-nemzedékéről beszélhetünk, amióta Szondi Gyuri kigondolta és megvalósította ezt a folyóiratot, és nagyon kell ez az acsarkodásoktól mentes béke-sziget a hazai kortárs irodalomban. Kétségtelenné vált azonban számomra: döntése végleges, eljött ez a pont. Nem az i-re, hanem a papír-lapszámokra és annak irodalmi műhelyére. E fórum, mely átívelt a rendszerváltás első évtizedének végétől ebbe a kortárs szép, új világba, betöltötte küldetését (és megszűnése által sokunk számára keserű poharát is), átlép az irodalomtörténet dimenziójába, és egyúttal átszellemül a digitális létbe. A Napút-kör a folyóirat utódját már néhány éve nevelgeti korunk kézzelfoghatatlan közegében, az onlány felhők között. Ott már persze nem úgy, nem is hasonló tematikus számokkal, és egészen más rovatokkal létezik majd e második generációs Napút-műhely.

A Napút első számában Teller Ede azt írta esszéjében: „...megingott az oksági elvre és a világegyetem mechanikus magyarázatára épülő ideológia. Kiderült, hogy az oksági elv fontos korlátozások nélkül nem érvényes. A matematikai modellek segítségével sikeresen jósolhatunk valószínűségeket a jövőre nézve, de az okság elve nem helyettesítheti a szabad akaratra vonatkozó elképzeléseinket azon egyszerű illúzió alapján, hogy azt 'akarjuk', amire agymolekuláink készítenek bennünket. A modern fizika regényes fejlődése föltárta előttem, hogy a tudat és az élet alkotóelemei nem írhatók le a mechanikai univerzum leegyszerűsítő képleteivel.” E gondolat a hazai kortárs irodalmi univerzumra is igaz. Tudjuk, vannak nagy műhelyek, ahol a futtatók és futtatottak ok-okozati láncolatot alkotnak: egymásnak tapsolva és egymást népszerűsítve azt hiszik, hogy a lektúr vagy a karikatúraszerű, sokszor öntömjenéző humor háttérbe szoríthatja a szellemet – és a független, szociálisan érzékeny és hazájuk iránt elkötelezett szabadgondolkodók nem érdemelnek figyelmet. (E köztes szférába kerülnek azok a műhelyek, ahonnan sohasem fognak beválogatni nagy, nemzetközi antológiákba fordítandó verseket, novellákat, ahonnan nem szemléznek a szép versek és más, irodalom-népszerűsítő, nagy példányszámú kötetek szerkesztői, mégis elsőrangú irodalmat találhatunk bennük: ilyen a Napút, de például a Búvópatak is.) Az irodalomipar oksági elve tehát nem jelenti azt, hogy ne lehetnének önálló egyéniségek, maradandó írói, költői pályák a versgyáron kívül is. Hasonló szabad döntés és sorsvállalás okozta, hogy annak idején a Nyugatból kiszoruló vagy kiszorított szerzők közül is néhányan később (ki tudja, miért) kanonizálódtak. Néhányan.

Hiszem, hogy a Napút – sajátos tematikájával, rovataival, a „kis” nyelvek műfordításaira fordított különös figyelmével és a debütáló alkotók iránti oltha-

tatlan vágyával – fontos irodalomtörténeti helyet foglalt el a magyar kulturális életben. Ezért a számvetés és tisztelgés jegyében elkezdtem meghívni szerkesztő- és szerzőtársaimat, hogy a Napút és Szondi Gyuri baráti és alkotói köre, ahol oly sokan éreztük magunkat otthon, méltóképpen meghajoljon az alapító atya előtt, aki sokszor szó szerint a hátán vitte a lapot (szétosztandó a szerzők közt, hatalmas hátizsákjából). Gyuri – sok neves tudóssal vagy irodalmárral ellentétben –, úgy tűnik, tudja, hogy a csúcson kell abbahagyni, mert utána már saját életművét bontanák le a rettegett korosodás műhibái. Ennek ellenére a Napút megszűnése sokunk életében hoz radikális változást – azokéban, akik itt képzelték el irodalmi pályafutásuk karrierívét, és nem szívesen csatlakoznak az ide vagy oda csapódó-dörgölődző „tábori lapokhoz”. A Napút-kör (pontosabban „A Napút” folyamában lubickolók, vagy csak egy időre megmártózók) ugyanis megízleltek egy olyan szigetet, ahova Jókai Aranyembere is igyekezett: ahol nincs fájdalom, sem aggodás, sem sóhaj, nincs pártoskodás, sem pártszakadás, nincs kirekesztés, de van egy bizonyos tartás és hazánk iránti elköteleződés, amit nem a politika, hanem saját belső iránytűnk tart meg. Egyszerre létrejött egy irodalmi fórum, ahol nincsenek „táborok” – bár ennek ára az lett, hogy nincs országos hírnév, hangos „siker” sem. (Hiszen az irodalomipar tanulsága, hogy a siker kulcsa a futtatókban, és nem a futtatottakban rejlik.) Akinek ilyesmire igénye volt, hamar eltávolodott a Napút műhelytől. A Napút köztes léte, az irodalomiparon „kívüliségének” és sokszínűségének köszönhetően egyfajta Mama-hotellé vált sokunknak, akik élvezték a könnyű álmot benne, amit nemcsak ígért, de be is váltott. Aki nem próbált elég vehemensen szerencsét másutt is, a nagyobb kihívásoktól és magaslati levegőtől távol megrekedt az ismeretlenségben. Voltunk ezzel néhányan így. Az inkubátor egy ideig ápol, aztán eltakar. Gyuri talán ezt is felismerve, kényserűen kirepítet most minket a fészekből. Nehéz döntés lehetett.

Szerencsére nagyon sokan csatlakoztak a kezdeményezéshez, így jöhetett létre ez a külön, „szamizdat” Napút-raadásszám, amit igyekeztünk Gyuri előtt titokban tartani, hiszen meglepetésnek szánjuk, és 2021. március 15-én, hetvenötödik születésnapján tervezzük átadni. Nem csupán a Napút-kör tagjai vagy a Napút szerkesztői, hanem olyan méltán hírneves szerzők is felsorakoznak a tisztelgők sorában, akik Gyurit és a Naputat régóta támogatták írásaikkal. A szám szerkesztését és kiadását magamra vállalva ezúton is elnézést kérek azoktól, akikhez esetleg nem jutott el felkérésem, megkeresésem, és csupán ezért nem vehettek részt a szerzők között. Írásaikat örömmel várja a Napút-online, ha csatlakoznának szimbolikusan is a híd másik pilléréhez. Azoknak pedig, akik elküldték írásaikat, őszinte köszönetet mondok, hogy e szűk határidőben is vállalták egy-egy mű vagy üdvözlő sorok létrehozását, beküldését. Azt hiszem, hogy ezáltal is bizonyítjuk Szondi Gyuri számára: egyedül együtt jobb!